

Metge, Apotecari i Capellà al servei de l'antic Hospital de Santa Caterina

per
Lluís Batlle i Prats

El nostre col·lega i amic Dr. Jaume Marquès ha donat a conèixer, en un dels seus benvolguts «indrets de Girona» dedicats últimament a commemorar el tercer centenari de l'Hospital de Santa Caterina, la inscripció que, escrita sobre pergamí, havia estat col·locada dins la primera pedra de l'edifici, pel bisbe Josep Ninot el dia 16 de maig de l'any 1666, la qual fins ara havia restat inèdita, i de com també el 28 de desembre de 1679 va tenir lloc, amb no menys solemnitat, la festa de la inauguració de la capella amb el trasllat de la reserva eucarística des de la catedral, ja que «hospital i temple formaven part d'un conjunt, enllaçat per les estructures materials i pels serveis de la institució, de manera que no podia considerar-se inaugurat sense començar el servei religiós en l'església que hi era integrada».

Aquest Hospital, és a dir l'actual, sobre el qual altres vegades he escrit, no serà pas avui objecte de la meua atenció, ja que em proposo de donar a conèixer unes notícies de l'immediatament anterior, enderrocant el 1654, les quals pel fet de ser inèdites i remarcables, podran des d'ara incrementar la història d'aquesta institució de la caritat i de l'hospitalitat de la nostra ciutat.

De les notes que he espigat a l'Arxiu Municipal sembla que es pot deduir que, un segle abans de posar la primera pedra de l'actual, s'edificava un hospital tan magnífic que amb justícia va merèixer l'elogi de l'escriptor P. Roig i Jalpí, el qual deia: «era un dels més bells i formosos d'Espanya, molt capaç i fet amb gran perfecció i comoditat per als pobres, estessin malalts o estessin bons».

Deixant ara de parlar de les obres, diré, pel que fa a metges, que he pogut enregistrar el 3 de juliol de 1572 que els jurats i els cònsols «elegiren en **metge** del dit Hospital amb lo salari acostumat a **mestre Pescador**, ço és del primer de maig a un any». La naturalitat amb què es fa aquest nomenament posa de manifest un costum arrelat. Remarquem només que és el metge més antic documentat respecte del servei de l'hospital.

Quant a l'apotecari, el 27 d'abril de 1571: «Attesa la aprovació a ells dits Jurats feta de la persona de **Joan Sobirà apotecari jove** de mossèn Moner apotecari de Gerona, lo elegixen en **apotecari del hospital** ab salari de un ducat quiscun any».

Aquest nomenament es complementa amb un document del mes de maig del mateix any que diu així: «Jaume Serseneda apotecari de la present ciutat de Girona attesa la demanda a ells feta per los Jurats, Cònsols i Procuradors del hospital de la present ciutat, que lo temps que Joan Sobirà jove de apotecari serà i servirà de apotecari en la **botigua del hospital que ara de nou ses posada** li corregua com si verament practiqué en casa de apotecari examinat i tam-

Magnífica escalinata d'accés al primer pis de l'actual Hospital i el gran arc que la cobreix.

bé tots los altres jovers qui staran après de dit Sobirà en dita botigua, los corregua lo temps també, pus emperò sia abans aprovat per los cònsols i apothecaris qui les hores se trobaran, són contents i consenten sia fet com en lo present fan, i dit mossèn Moner en presència dels Jurats, cònsols i apothecaris advera haver estat en sa casa vint i un mes, así que li falta per haver complit lo temps de la pràctica tres anys i tres mesos».

Aquesta interessantíssima resolució ens dona a conèixer el nom de dos apotecaris —Jau-me Serseneda i mossèn Moner— establerts a Girona i el d'un macip o aprenent —Joan Sobirà— que servia la farmàcia de l'hospital prèviament habilitat, ja que havia fet l'aprenentatge a la farmàcia Moner per espai de vint-i-un mesos, si bé li mancaven encara tres anys i tres mesos, o sigui que eren cinc els anys de pràctica necessaris per a presentar-se a l'examen facultatiu. Es tracta evidentment d'un xicot espavilat. S'advera també que el fet de servir la «botiga de l'Hospital» tindria en l'esdevenidor el mateix valor i eficàcia que la regida per apotecari examinat, precedent molt estimable per als qui un dia havien o haurien d'ésser farmacèutics, i sobretot ens parla, creiem que per primera vegada, de la farmàcia de l'Hospital que ara de nou ses posada. No hi ha dubte,

doncs, que la farmàcia de l'hospital anterior a l'actual data de l'últim terç del segle XVI i que la d'avui hem de considerar-la continuadora d'aquesta anterior. Amb l'enderrocament de l'Hospital l'any 1654 hem de pensar que es va perdre també la farmàcia, per bé hi cap la possibilitat que el botamen més antic, o sigui el format pels pots que duen el rètol en diagonal, haguesin estat un ornament de la primera farmàcia del segle XVI.

Tinc anotat el nomenament d'un altre farmacèutic el novembre de 1617, en què els Jurats i cònsols de l'Hospital «attès que necessita posar apothecari en lo dit Hospital, per ço et alias elegiren en apothecari de dit hospital a Miquel Terrades apothecari amb lo salari acostumat».

La història de la farmàcia actual va ésser objecte el 1971 d'un acurat estudi del Dr. Josep M.ª Pla i Dalmau, que es va publicar en aquesta mateixa revista. (1)

Si el servei del metge i de l'apotecari pesaven molt i sense ells no hauria pogut funcionar l'Hospital, cal tenir en compte que l'assistència religiosa i espiritual dels malalts no hi podia faltar, i que el comès del sacerdot encarregat transcendia del general de la institució. Més amunt hem trobat el nomenament de metge l'any 1572 i el de l'encarregat de l'apotecaria el 1571; doncs bé, la notícia més antiga relativa al capellà és del juny de 1569 en la qual data el procurador de l'hospital satisfà a **mossèn Samp-só de Sant Martí prevere deservint en dit hospital 46 sous per tres mesos i mig ha servit i desservit en dit Hospital».**

El gener del 1570 una nova designació ofereix ja el compliment de més formalitats, tota vegada que els Jurats, adjunts de l'Hospital i els cònsols del mateix centre «deslberan que sia acceptat en capellà del hospital de la ciutat de Girona mossèn Joan Marsal beneficiat en Sanct Feliu de Gerona, en companyia de sa mare, als quals assignan y taxen per lur despesa dotze migeras de forment bo, net, sech y garbellat a mesura de Gerona, y deu botes de vi y la lenya haurà mester y empriu de la ortallissa y erbas hauran mester del hort del dit hospital, ab salari de setze lliures que acostuma de rebre lo rector del dit hospital, assignant-los la casa qui és fora de dit hospital y mira la casa de las setmaneres qui és dels capellans, pagadores de tres en tres mesos, la terça part quiscun any».

(1) **La Farmàcia del Hospital Provincial de Gerona.** «Revista de Gerona» 1971, núm. 56. Del funcionament de la farmàcia en tractà el qui va ésser-ne el titular, Carles Cardelús Dalfó: **La farmàcia y laboratorio del antiguo Hospital de Santa Catalina de Gerona.** Id. n.º 57, p. 45-50.

Un aspecte de la farmàcia de l'Hospital.

El 29 de maig, quan encara no havien passat sis mesos del nomenament i elecció, li va ser conferida en propietat.

Les circumstàncies que acompanyen el nomenament diuen prou bé de la consideració en què el càrrec era tingut i dels emoluments que hi anaven annexos a més de gaudir de casa pròpia i separada, i de l'horta de l'establiment; coneixem bé els drets de l'obtentor, però ací no es parla dels seus deures que queden ben especificats en una altra elecció que va produir-se quasi mig segle després. En efecte. Els Jurats amb els administradors i cònsols, el juny de 1617, van escollir per durant beneplàcit i llur mera i llibera voluntat el venerable Mateu Perico prevere, que procedia de la parròquia de la Vall d'Aro, el qual en acceptar el càrrec va comprometre's a servir i a fer complir aquest notable i també interessant memorial.

Memorial de les obligacions en què ha de acudir lo sacerdot servirà en lo Hospital de Santa Catherina dels pobres de la present ciutat de Gerona

Primerament ha de administrar tots los Sagraments a les persones habitans en dit hospital encontinent se offresca necessitat y en particular als malalts com són los sagraments del

sant baptisme, assentant lur nom en lo libre dels baptismes, penitència y extramaunsió.

Item ha de visitar los malalts de dit hospital amenut, ajudar-los a ben morir, y a altres persones habitaran en dit hospital.

Item als malalts que tindran alguns béns y no tingan persones pobres molt acostades los rebrà lo testament i avent-los en perill de la vida los representarà la necessitat del hospital.

Item ha de donar sepultura y enterrar las persones se moran en dit hospital y assentar-los en lo llibre dels òbits, los quals haie de enterrar dient missa tenint lo cos present, no havent-li impediment de importància.

Item ha de dir sinch misses cada semana, en la Iglésia de dit hospital ço és tots los diumenges y quatre dies entre semana en los quals se compendran los dias de festa si se ni esdevindran, y dias hi haurà sepultura ço és dos misses per ànima del **quondam** Anthon Carreras causídich y una per ànima del **quondam** Pera Terrats droguer y la quarta per micer Joan Fronsal **quondam** prevere y la quinta ço és quoranta per ànima de Llätzer Guirreta **quondam** viuda de Gerona, onse per dit Carres y una per Bernat Alva conforme y en los dias estan assentades en una post està en la sacristia de dit hospital.

Item ha de rebre ab compte de mà del pastiser o pastisera lo pa y tenir en guarda aquell y també l'oli y vi de dit hospital y distribuir dit pa y vi entre els malalts ab llescas las vegades hauran de menjar y entre los sans ab racions una vegada al dia y l'oli donar las racions de aquell una vegada al dia com està ordenat.

Item ha de mostrar la doctrina cristiana, de llegir y escriure als minyons de dit hospital qui tindran edat la ora del dia acomodada.

Item haja de pendre dit sacerdot ab inventari la plata, robas y altres hornaments de la Iglésia y sacristia de dit hospital y donar bon compte de aquell, per la qual servitut y totes las cosas dalt ditas prometen dits Srs. jurats en nom de dit hospital y donar bon compte de aquell, per la qual servitut y totes las cosas dalt ditas prometen dits Srs. jurats en nom de dit hospital donar y pagar a dit sacerdot 83 lliures per quinscun any pagadores cada mes 6 lliures, 15 sous, 4 diners y de altre part 8 quarteras de

forment garbellat, lo qual forment prometen pagar li de tres en tres mesos dos quarteras, y dit hospital li dexa també la casa hon estava micen Teixidor, **quondam** prevere, de dit hospital per son servey.

El comentari d'aquest document allargaria massa aquesta aportació. Per ell mateix és prou explícit per donar una idea de tot el que afectava per sobre de tot el ministeri espiritual, el qual simultàniament prenia altres funcions com la de rector, notari, mestre i administrador, de faisó que la seva comesa, com hem dit abans, transcendia de la general de l'Hospital. Ordenacions posteriors van conformant la missió del capellà-rector augmentant-ne les obligacions i responsabilitats, però sempre tindran com a fonament i model les ací transcrites i així mateix s'aniran desenvolupant les atencions mèdico-farmacèutiques, sanitàries en general, derivant tot al millor comès d'una institució que, ara com aleshores, és honor i orgull de la ciutat.

